

FACTSHEET INTERVENTIE GERICHT OP MISBRUIK VAN SEKSUELE BEELDEN ONDER JONGEREN

“Doorsturen doe je niet!” - Ontwikkeling en evaluatie van een interventie ter voorkoming van slachtofferschap en daderschap van misbruik van seksuele beelden onder jongeren

Aanleiding

Sexting – een samenvoeging van seks en texting - is een moderne uiting van het klassieke, seksuele experimenteelgedrag van jongeren. Helaas levert het jongeren ook risico's op: het zonder toestemming opslaan, doorsturen of ongericht verspreiden van seksuele beelden. De impact voor slachtoffers kan enorm zijn.

Jongeren lopen in hun experimenteelgedrag ook het risico om bewust of onbewust dader te worden: een foto of video is tegenwoordig immers in een oogwenk gemaakt en doorgestuurd. Ongewenste sexting (ook wel shame sexting) is strafbaar. Sextortion (dreigen met publiceren van naaktfoto's) betreft een nog ernstigere categorie en kan leiden tot jeugddetentie.

Veel jongeren nemen zelfbeschermende maatregelen, bv. door te voorkomen dat er seksueel beeldmateriaal van ze bestaat. Jongeren die wel seksueel beeldmateriaal van zichzelf verzenden, leunen vooral op vertrouwen in de ontvanger van de beelden. De mate van zelfbeschermend gedrag is wel leeftijdsafhankelijk: hoe jonger ze zijn, hoe minder zelfbeschermend gedrag jongeren vertonen (wat in nog sterkere mate geldt voor meisjes). Blootstelling aan risico's start al op jonge leeftijd, en in de groep van 12-14 jaar zijn al slachtoffers te betreuren.

Uit het onderzoek in werkpakket 3 bleek dat de sociale omgeving – in de vorm van subjectieve normen bij misbruik van seksueel beeldmateriaal - grote invloed heeft op het voornemen voor toekomstig zelfbeschermend gedrag. Met deze uitgangspunten is gewerkt aan een interventie.

De interventie

- richt zich op de subjectieve norm onder jongeren met betrekking tot het doorsturen van seksueel beeldmateriaal, met als centrale boodschap “Doorsturen doe je niet!”
- heeft als doelgroep de eerste twee klassen van het middelbaar onderwijs (leeftijd 12-14 jaar)
- richt zich zowel op het voorkomen van slachtofferschap als daderschap

De interventie bestaat uit een serious game en een groepsbespreking, die samen passen in een schoolles. De game biedt een veilige plek om te experimenteren met gedrag zonder dat het leidt tot consequenties, en heeft de volgende kenmerken:

- Spelers ervaren via realistische scenario's hoe ze – bedoeld of onbedoeld - slachtoffer of dader kunnen worden van misbruik van seksuele beelden;
- De mate van realisme wordt vergroot door het gebruik van video's van jonge acteurs. Zij krijgen in een schoolse context te maken met diverse scenario's waarbij het volgen van verschillende paden (aangegeven door de speler) leidt tot verschillende uitkomsten,
- Elke uitkomst (variërend van het volledig vermijden van het maken/uitwisselen van seksuele beelden tot het dader zijn van sextortion) wordt begeleid door een toelichting van de consequenties, biedt handelingsperspectieven om negatieve uitkomsten te voorkomen, en bronnen voor informatie en hulp bij onverhoopt slachtofferschap of daderschap.

De interventie is ontwikkeld door Flavour, een game-ontwikkelaar bekend van Hackshield. Voor de inhoudelijke verantwoording is o.a. gezorgd door HelpWanted.nl, Jongerenwerk Malkander en Hogeschool Saxion.

De serious game wordt begeleid door een docenteninstructie, met o.a. informatie over hoe de nabespreking te voeren. Deze groepsbespreking is mede gericht op de sociale norm m.b.t. het doorsturen van seksuele beelden. Voor de school is tevens een informatiebrief voor ouders gemaakt

Effectiviteit

De interventie is geëvalueerd op twee middelbare scholen, en is effectief gebleken. De interventie leidt tot een toename van het risicobewustzijn, de risicoperceptie, de ingeschatte kans op (bewust of onbewust) daderschap, zorgen over slachtofferschap, zelfeffectiviteit bij mogelijk slachtofferschap, de intentie om zich meer te gaan verdiepen in de materie, en het zelfbeschermende gedrag (met name door te voorkomen dat er überhaupt seksuele beelden bestaan).

Het richten van de interventie op de doelgroep van 12 tot 14 jaar blijkt (zeer) goed gekozen te zijn. De meeste jongeren ervaren de interventie als positief: ze vinden dat hun risicobewustzijn is toegenomen en dat ze handelingsbekwamer zijn geworden door de interventie. Docenten kunnen de les zelfstandig uitvoeren m.b.v. de gegeven instructies.

Geconcludeerd kan worden dat de interventie goed inzetbaar is door gemeenten in Nederland, die de interventie bij scholen – of andere plaatsen waar jongeren uit de doelgroep 12 tot 14-jarigen samenkomen - kunnen aanbieden.

Meer informatie

Neem contact op met Ynze van Houten, senior onderzoeker Maatschappelijke Veiligheid bij Hogeschool Saxion, via y.a.vanhouten@saxion.nl

